

Sprawa C-394/23**Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym****Data wpływu:**

28 czerwca 2023 r.

Sąd odsyłający:

Conseil d'État (Francja)

Data wydania postanowienia odsyłającego:

21 czerwca 2023 r.

Strona skarżąca:

Association Mousse

Strona pozwana:

Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)

SNCF Connect

CONSEIL D'ÉTAT

orzekająca

w postępowaniu sądowym

[...]

Biorąc pod uwagę następujące postępowanie:

W skardze zarejestrowanej w dniu 21 maja 2021 r. i w dwóch replikach zarejestrowanych w dniu 3 czerwca 2022 r. w sekretariacie wydziału postępowań sądowych Conseil d'État (rady stanu) stowarzyszenie Mousse wnosi do Conseil d'État o:

1) stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 23 marca 2021 r. ze względu na przekroczenie uprawnień, w której to decyzji Commission nationale de l'informatique et des libertés (krajowa komisja ds. informatyki i swobód) oddaliła jego skargę przeciwko spółce prowadzącej witrynę OUI.sncf;

2) przekazanie Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej [dwóch pytań prejudycjalnych] przed wydaniem orzeczenia w przedmiocie tych żądań [...]:

[...] [propozycja sformułowania pytań prejudycjalnych]

3) nakazanie spółce SNCF Connect, prowadzącej te witrynę, zniesienie obowiązku wypełnienia pola „Monsieur” (pan) lub „Madame” (pani) w celu dokonania czynności zakupu, usunięcia z jej baz danych informacji zebranych za pomocą tego pola oraz, w przypadku gdyby spółka chciała zbierać dane dotyczące „płci”, dodania jednej lub więcej dodatkowych opcji niebinarnych, takich jak „neutralna” lub „inna”;

[...]

Stowarzyszenie to twierdzi, że:

– obowiązek wypełnienia jednego z dwóch pól, „pan” lub „pani”, w celu nabycia on-line w witrynie internetowej „SNCF Connect” biletu, karty zniżkowej lub abonamentu nie spełnia wymogów zgodności z prawem, rzetelności i przejrzystości określonych w art. 5 ust. 1 lit. a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych, zwanego „RODO”, jeżeli klient nie wyraża na to zgody, przy czym takie informacje nie są niezbędne ani do wykonania umowy, ani do wykonania obowiązku prawnego, a ponadto nie są niezbędne do celów związanych z prawnie uzasadnionymi interesami, podczas gdy z obowiązku tego wynika naruszenie prawa do podróży bez podawania danych na temat swojej płci i prawa do poszanowania życia prywatnego – będącego źródłem, między innymi, swobody nieskrępowanego wyrażania swojej płci – a także ryzyko dyskryminacji;

– obowiązek ten nie jest wymieniony w informacjach prawnych znajdujących się w witrynie internetowej ani w ogólnych warunkach sprzedaży; ponadto nie podano tożsamości i danych kontaktowych administratora danych ani też podstawy prawnej przetwarzania; tym samym naruszone są zasady rzetelności i przejrzystości określone w art. 15 [5] ust. 1 lit. a) RODO oraz prawo do informacji zagwarantowane w jego art. 13;

– rozpatrywany obowiązek nie służy żadnemu z celów wymienionych w umowie online; okoliczność, że wyrażenia „pan” i „pani” są używane w korespondencji handlowej nie jest wystarczającym uzasadnieniem konieczności gromadzenia tych danych; za granicą niektóre przedsiębiorstwa transportowe ich nie wymagają; ponadto OUI.sncf nie wykorzystuje danych na temat płci w korespondencji handlowej z klientami; w związku z tym obowiązek ten jest sprzeczny z zasadą minimalizacji danych ustanowioną w art. 5 ust. 1 lit. c) RODO;

– w przypadku niektórych osób określenia te nie odpowiadają rzeczywistości i nie uwzględniają tego, że może ona ulec zmianie; w związku z tym kwestionowany obowiązek jest sprzeczny z zasadami prawidłowości i uaktualniania określonymi w art. 5 ust. 1 lit. d) RODO oraz naraża te osoby na ryzyko dyskryminacji; ponadto w odniesieniu do obywateli państw, których akta stanu cywilnego dopuszczają „płeć neutralną”, obowiązek ów narusza zasadę wzajemnego uznawania, swobodę świadczenia usług i swobodę przemieszczania się zagwarantowane w prawie Unii Europejskiej.

W dwóch odpowiedziach na skargę, zarejestrowanych w dniach 5 maja 2022 r. i 30 maja 2023 r., krajowa komisja ds. informatyki i swobód wnosi o oddalenie skargi lub ewentualnie o przekazanie pytania prejudycjalnego Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Utrzymuje ona, że podniesione zarzuty są bezzasadne.

W dwóch odpowiedziach na skargę, zarejestrowanych w dniach 19 stycznia i 31 maja 2023 r., spółka SNCF Connect wnosi o oddalenie skargi i obciążenie stowarzyszenia Mousse kwotą 10 000 EUR na podstawie art. L. 761–1 code de justice administrative (kodeksu postępowania przed sądami administracyjnymi). Utrzymuje ona, że podniesione zarzuty są bezzasadne.

Biorąc pod uwagę inne dokumenty znajdujące się w aktach sprawy;

Zważywszy na:

- [...]
- europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności;
- Traktat o Unii Europejskiej;
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej;
- Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej;
- rozporządzenie (UE) nr 2016/679 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 kwietnia 2016 r.;
- [...];
- ustawę nr 78–17 z dnia 6 stycznia 1978 r.;
- [...];

[...]

Uwzględniając, co następuje:

- 1 Stowarzyszenie Mousse wniosło do Commission nationale de l’informatique et des libertés (krajowej komisji ds. informatyki i swobód, CNIL) skargę na spółkę SNCF Voyageurs (której następcą prawnym stała się spółka OUI.sncf, a obecnie spółka SNCF Connect), zarzucając jej, że warunki gromadzenia i rejestrowania danych na temat płci klientów przy zakupie biletów kolejowych, kart abonamentowych i kart zniżkowych w witrynie internetowej lub w aplikacjach spółki naruszają niektóre przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, zwanego RODO. Pismem z dnia 23 marca 2021 r. CNIL poinformowała stowarzyszenie, że jej zdaniem czyny zarzucane spółce nie stanowią naruszenia przywołanych przepisów RODO i że w związku z tym umarza postępowanie w sprawie skargi. Stowarzyszenie MOUSSE wnosi o stwierdzenie nieważności tej decyzji i przedstawia również żądania nałożenia na spółkę SNCF Connect nakazu i orzeczenia grzywny administracyjnej.
- 2 Zgodnie z art. 8 loi du 6 janvier 1978 relative à l’informatique, aux fichiers et aux libertés (ustawy z dnia 6 stycznia 1978 r. o informatyce, danych i swobodach): „I – Krajowa komisja ds. informatyki i swobód jest niezależnym organem administracji. Jest ona krajowym organem nadzorczym w rozumieniu rozporządzenia (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. i do celów jego stosowania. Wykonuje następujące zadania: (...) 2. Czuwa nad tym, aby przetwarzanie danych osobowych odbywało się zgodnie z przepisami niniejszej ustawy i innymi przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych znajdującymi się w aktach ustawodawczych i wykonawczych, w prawie Unii Europejskiej oraz w zobowiązaniach międzynarodowych Francji. W tym zakresie: (...) d) Rozpatruje zażalenia, wnioski i skargi wniesione przez osobę, której dane dotyczą, lub przez podmiot, organizację lub zrzeszenia, w odpowiednim zakresie prowadzi postępowanie w przedmiocie tych skarg i rozpatruje je, w rozsądnym terminie informuje skarżącego o postępach i wynikach takiego postępowania, w szczególności jeżeli niezbędne jest dalsze prowadzenie postępowania lub koordynacja działań z innym organem nadzorczym (...)”.
- 3 Z przepisów wymienionych w pkt 2 wynika, że do Commission nationale de l’informatique et des libertés (krajowej komisji ds. informatyki i swobód, CNIL) należy – w przypadku skargi lub zażalenia zmierzającego do wykonania przez nią jej uprawnień – zbadanie okoliczności faktycznych leżących u jej podstaw oraz podjęcie decyzji o dalszych działaniach. Dysponuje ona w tym względzie szerokim zakresem uznania i może uwzględniać wagę zarzucanych uchybień w świetle przepisów ustawowych lub wykonawczych, których stosowanie powierzono tej instytucji, powagę poszlak dotyczących tych czynów, datę ich popełnienia, kontekst, w jakim zostały popełnione, oraz, mówiąc bardziej ogólnie, całość interesów ogólnych, za które jest odpowiedzialna. Podmiot składający skargę w razie odmowy uwzględnienia jej przez CNIL może wystąpić o stwierdzenie przekroczenia uprawnień do sądu. Sąd może ewentualnie zakwestionować odmowę ze względu na formalno-proceduralną niezgodność

z prawem, natomiast jeśli chodzi o zasadność decyzji, może zakwestionować odmowę w przypadku błędu w ustaleniach faktycznych lub naruszenia prawa, oczywistego błędu w ocenie lub nadużycia władzy. Jednakże w sytuacji gdy podmiot składający skargę podnosi naruszenie przez administratora danych praw zagwarantowanych przez ustawę zainteresowanej osobie w odniesieniu do dotyczących jej danych osobowych, w szczególności praw do dostępu, sprostowania, usunięcia, ograniczenia i sprzeciwu, o których mowa w art. 49, 50, 51, 53 i 56 ustawy z dnia 6 stycznia 1978 r. o informatyce, danych i swobodach, przysługujące CNIL uprawnienia dyskrecjonalne w zakresie rozstrzygnięcia w przedmiocie skargi są wykonywane, ze względu na charakter rozpatrywanego prawa indywidualnego, pod pełną kontrolą sądu w zakresie przekroczenia uprawnień.

- 4 Z akt sprawy wynika, [że] stowarzyszenie Mousse wnosi o stwierdzenie nieważności, z powodu przekroczenia uprawnień, decyzji z dnia 23 marca 2021 r., w drodze której przewodnicząca CNIL umorzyła postępowanie w przedmiocie skargi stowarzyszenia dotyczącej warunków zbierania i przetwarzania danych na temat płci klientów przez spółkę OUI.sncf, obecnie SNCF Connect.
- 5 Zgodnie z art. 5 RODO: „1. Dane osobowe muszą być: a) przetwarzane zgodnie z prawem, rzetelnie i w sposób przejrzysty dla osoby, której dane dotyczą (...); c) adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane; d) prawidłowe i w razie potrzeby uaktualniane; należy podjąć wszelkie rozsądne działania, aby dane osobowe, które są nieprawidłowe w świetle celów ich przetwarzania, zostały niezwłocznie usunięte lub sprostowane”. Zgodnie z art. 6 rozporządzenia: „1. Przetwarzanie jest zgodne z prawem wyłącznie w przypadkach, gdy – i w takim zakresie, w jakim – spełniony jest co najmniej jeden z poniższych warunków: a) osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych w jednym lub większej liczbie określonych celów; b) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą, lub do podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, przed zawarciem umowy; c) przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze; d) przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby fizycznej; e) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi lub f) przetwarzanie jest niezbędne do celów wynikających z prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią, z wyjątkiem sytuacji, w których nadrzędny charakter wobec tych interesów mają interesy lub podstawowe prawa i wolności osoby, której dane dotyczą, wymagające ochrony danych osobowych, w szczególności gdy osoba, której dane dotyczą, jest dzieckiem. Akapit pierwszy lit. f) nie ma zastosowania do przetwarzania, którego dokonują organy publiczne w ramach realizacji swoich zadań”. Artykuł 13 RODO nakłada na administratora obowiązek informowania każdej osoby, której dane osobowe są gromadzone. Ponadto art. 21 przyznaje osobie, której dane dotyczą, prawo sprzeciwu

w dowolnym momencie, z przyczyn związanych z jej szczególną sytuacją, wobec przetwarzania danych opartego na art. 6 ust. 1 lit. f).

- 6 W ramach skargi skierowanej do CNIL stowarzyszenie Mousse podnosi, że przy nabywaniu przez Internet biletu kolejowego, abonamentu lub karty zniżkowej w witrynie internetowej lub w aplikacji „OUI.sncf”, obecnie SNCF Connect, klienci muszą obowiązkowo wskazać swoje dane na temat płci, mając przy tym wybór między dwoma określeniami: „pan” lub „pani”. Zdaniem stowarzyszenia gromadzenie danych w ten sposób nie jest zgodne z prawem w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. a) RODO, ponieważ nie opiera się na żadnej z podstaw przewidzianych w art. 6 ust. 1, narusza zasady minimalizacji gromadzenia danych i prawidłowości również przewidziane w art. 5 ust. 1 lit. c) i d), a wreszcie SNCF nie przestrzega wymogów przejrzystości i informowania wynikających z art. 5 ust. 1 lit. a) i art. 13. Twierdzi ono, że przedsiębiorstwo to nie powinno gromadzić takich danych lub powinno przynajmniej zaproponować jedną lub więcej dodatkowych możliwości, takich jak „neutralna” lub „inna”.
- 7 Uzasadniając decyzję o umorzeniu postępowania w przedmiocie wniesionej do niej skargi CNIL wskazała, po pierwsze, że w ramach świadczenia usług transportowych przez spółkę podstawę prawną przetwarzania stanowi umowa zawarta z jej klientem. Zaś odnośnie do różnych podstaw prawnych przewidzianych w art. 6 ust. 1 RODO organ ów uznał jedynie, że sporne przetwarzanie wchodzi w zakres przetwarzania przewidzianego w lit. b), zgodnie z którym przetwarzanie jest zgodne z prawem, jeżeli jest *„niezbędne do wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą, lub do podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, przed zawarciem umowy”*. Po drugie, organ ten uznał, że zbieranie danych na temat płci klientów można uznać za konieczne w świetle celów przetwarzania w rozumieniu art. 5 lit. c), a zatem za zgodne z wymogiem minimalizacji danych, ponieważ zwracanie się do klientów z wykorzystaniem ich danych na temat płci odpowiada zwyczajom panującym w dziedzinie korespondencji prywatnej, handlowej i administracyjnej. W odpowiedzi na skargę podnosi w szczególności, że przetwarzanie danych na temat płci można ponadto uznać za konieczne do celów prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez spółkę SNCF Connect w rozumieniu art. 6 ust. 1 lit. f) i że w takim przypadku zainteresowane osoby mogą powoływać się na prawo sprzeciwu ze względu na ich szczególną sytuację, przysługujące im na podstawie art. 21.
- 8 Zagadnienie, czy przy ocenie adekwatności i stosowności gromadzenia danych oraz ograniczenia go do tego, co niezbędne, w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. c) RODO oraz niezbędności przetwarzania tych danych w rozumieniu art. 6 ust. 1 lit. b) i f) RODO można wziąć pod uwagę powszechnie przyjęte zwyczaje w korespondencji prywatnej, handlowej i administracyjnej, w związku z czym gromadzenie danych na temat płci klientów w zakresie ograniczonym do określeń „pan” lub „pani” można uznać za zgodne z prawem i z zasadą minimalizacji danych, stwarza trudność związaną z wykładnią prawa Unii Europejskiej, która ma decydujące znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu zawisłego przed Conseil

d'État. Podobnie jest w odniesieniu do kwestii tego, czy przy ocenie niezbędności obowiązkowego gromadzenia i przetwarzania danych na temat płci klientów – zważywszy, że niektórzy klienci uważają, iż nie przynależą do żadnej z dwóch płci, a gromadzenie tych danych nie jest w ich przypadku stosowne – należy wziąć pod uwagę okoliczność, że owi klienci, przekazawszy te dane administratorowi w celu skorzystania z proponowanej usługi, mogą skorzystać z przysługującego im prawa sprzeciwu wobec używania i przechowywania odnośnych danych, powołując się na swoją szczególną sytuację na podstawie art. 21 RODO. W związku z tym konieczne jest skierowanie sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na podstawie art. 267 Traktatu o ustanowieniu [funkcjonowaniu] Unii Europejskiej i do czasu wydania przez niego orzeczenia zawieszenie postępowania w sprawie wniesionej przez skarżące stowarzyszenie.

POSTANAWIA:

[...] Postępowanie w przedmiocie skargi stowarzyszenia Mousse zostaje zawieszono do czasu wydania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzeczenia w przedmiocie następujących pytań:

1. Czy przy ocenie adekwatności i stosowności gromadzenia danych oraz ograniczenia go do tego, co niezbędne, w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. c) RODO oraz niezbędności przetwarzania tych danych w rozumieniu art. 6 ust. 1 lit. b) i f) RODO można wziąć pod uwagę powszechnie przyjęte zwyczaje w korespondencji prywatnej, handlowej i administracyjnej, w związku z czym gromadzenie danych na temat płci klientów w zakresie ograniczonym do określeń „pan” lub „pani” można uznać za niezbędne i zgodne z zasadą minimalizacji danych?

2. Czy przy ocenie niezbędności obowiązkowego gromadzenia i przetwarzania danych na temat płci klientów – zważywszy, że niektórzy klienci uważają, iż nie przynależą do żadnej z dwóch płci, a gromadzenie tych danych nie jest w ich przypadku stosowne – należy wziąć pod uwagę okoliczność, że owi klienci, przekazawszy te dane administratorowi w celu skorzystania z proponowanej usługi, mogą skorzystać z przysługującego im prawa sprzeciwu wobec używania i przechowywania odnośnych danych, powołując się na swoją szczególną sytuację na podstawie art. 21 RODO?

[...]